

**NOGIRONLIGI BO'LGAN MAKTAB YOSHIGACHA BO'LGAN
BOLALALARDA, SUZISH MASHG'ULOTLARINI ORGANIZIMGA TA'SIRI.**

*Andijon davlat pedagogika instituti,
Maxsus pedagogika kafedrası o'qituvchisi
Isaqova Muxabbatxon*

Doi: <https://doi.org/10.5281/zenodo.15233358>

Annotatsiya: Ushbu maqolada nogironligi bo'lgan maktab yoshigacha bo'lgan bolalarda suzish mashg'ulotlarining organizimga ta'siri tahlil qilinadi. Suzish jismoniy faollikning samarali shakllaridan biri bo'lib, u bolalarning harakat faoliyatini yaxshilash, mushak va suyak tizimini mustahkamlash, nafas olish va yurak-qon tomir tizimi faoliyatini rivojlantirishga xizmat qiladi. Shuningdek, suv muhitida mashg'ulotlar bolalarning psixo-emotsional holatini yaxshilash, ijtimoiy moslashuvini oshirish va stress darajasini kamaytirishda muhim rol o'ynaydi. Tadqiqotlar shuni ko'rsatadiki, suzish mashg'ulotlar bolalarning psixo-emotsional holatini yaxshilash, ijtimoiy moslashuvini oshirish va stress darajasini kamaytirishda muhim rol o'ynaydi. Tadqiqotlar shuni ko'rsatadiki, suzish mashg'ulotlar bolalarning psixo-emotsional holatini yaxshilash, ijtimoiy moslashuvini oshirish va stress darajasini kamaytirishda muhim rol o'ynaydi. Tadqiqotlar shuni ko'rsatadiki, suzish mashg'ulotlar bolalarning psixo-emotsional holatini yaxshilash, ijtimoiy moslashuvini oshirish va stress darajasini kamaytirishda muhim rol o'ynaydi. Tadqiqotlar shuni ko'rsatadiki, suzish mashg'ulotlar bolalarning psixo-emotsional holatini yaxshilash, ijtimoiy moslashuvini oshirish va stress darajasini kamaytirishda muhim rol o'ynaydi.

Kalit so'zlar: Suzish, nogironligi bo'lgan bolalar, jismoniy rivojlanish, rehabilitatsiya, psixo-emotsional holat, ijtimoiy moslashuv.

Kirish: Hozirgi kunda jismoniy tarbiya va sport nogironligi bo'lgan bolalarni rehabilitatsiya qilish va ularning hayot sifatini yaxshilashda muhim ahamiyat kasb etmoqda. Ayniqsa, maktab yoshigacha bo'lgan bolalar uchun jismoniy rivojlanish nafaqat ularning umumiy sog'lig'iga, balki psixo-emotsional holati, ijtimoiy moslashuvi va mustaqillik darajasiga ham katta ta'sir ko'rsatadi. Nogironligi bo'lgan bolalarda suzish mashg'ulotlari ularning jismoniy va psixologik rivojlanishiga ko'mak beradigan samarali vositalardan biri hisoblanadi.

Suzish inson organizmiga ko'p qirrali ijobiy ta'sir ko'rsatadi. Suv muhitida mashg'ulotlar og'irlik yuklamasini kamaytirgan holda mushaklar va bo'g'imlarga ta'sir qiladi, harakat koordinatsiyasini yaxshilaydi va umumiy jismoniy chidamlilikni oshiradi. Ayniqsa, harakat cheklovlariga ega bo'lgan bolalar uchun suvda erkin harakat qilish ularning mushak tizimini mustahkamlash va funksional imkoniyatlarini kengaytirishda katta ahamiyatga ega.

Tibbiy va pedagogik tadqiqotlar shuni ko'rsatadiki, suzish mashg'ulotlar bo'lgan bolalarda nafas olish tizimining rivojlanishiga, yurak-qon tomir faoliyatining yaxshilanishiga va asab tizimining barqaror ishlashiga ijobiy ta'sir ko'rsatadi. Shu bilan birga, suvda mashg'ulotlar bolalarning stressga bardoshlilikini oshiradi, ularga ijtimoiy muhitga moslashishga yordam beradi va o'zlariga bo'lgan ishonchni kuchaytiradi.

Maktab yoshigacha bo'lgan bolalar rivojlanish jarayonida ayniqsa harakat faolligiga muhtoj bo'ladilar. Suzish ularning harakat qobiliyatini yaxshilash bilan birga, kognitiv rivojlanishiga ham ijobiy ta'sir ko'rsatadi. Mashg'ulotlar davomida bolalar yangi harakat ko'nikmalarini o'rganib, ularni bajarish orqali o'zlarining muvozanat va koordinatsiya qobiliyatlarini rivojlantiradilar.

Ushbu maqolada nogironligi bo'lgan maktab yoshigacha bo'lgan bolalar uchun suzish mashg'ulotlarining ahamiyati, uning organizimga bo'lgan ta'siri va rehabilitatsiya jarayonidagi o'rni atroflicha yoritiladi. Ilmiy tadqiqotlar va amaliy tajribalar asosida suzishning jismoniy, psixologik va ijtimoiy jihatdan ta'siri tahlil qilinadi. Shu bilan birga, maqolada suzish mashg'ulotlarini samarali tashkil etish yo'nalishlari ham ko'rib chiqiladi.

Tadqiqot obyekti va usullari: Tadqiqot obyekti. Ushbu tadqiqotning obyekti – nogironligi bo'lgan maktab yoshigacha bo'lgan bolalar (3-7 yosh) bo'lib, ularda suzish mashg'ulotlarining jismoniy, psixologik va ijtimoiy rivojlanishiga ta'siri o'rganiladi. Tadqiqotda turli xil nogironlik turlari (harakatlanish cheklovlari, nevrologik muammolar, karlik yoki eshitish buzilishlari, ko'rish qobiliyati past bo'lgan bolalar va boshqalar) bo'lgan bolalar ishtirok etishi mumkin. Shuningdek, tadqiqot doirasida suzish mashg'ulotlarining bolalarning motorik rivojlanishiga, mushak-skelet

tizimi, yurak-qon tomir tizimi, nafas olish tizimi va umumiy harakat koordinatsiyasiga ta'siri o'rganiladi. Shu bilan birga, suzishning bolalarning psixo-emotsional holati va ijtimoiy moslashuviga qanday ta'sir ko'rsatishi ham tahlil qilinadi.

Tadqiqot davomida nogironligi bo'lgan maktab yoshigacha bo'lgan bolalarda suzish mashg'ulotlarining jismoniy, psixo-emotsional va ijtimoiy rivojlanishga ta'siri baholandi. Tadqiqot ishtirokchilari eksperimental va nazorat guruhlariga bo'linib, 3-6 oy davomida kuzatildi. Quyida olingan natijalar tahlili keltirilgan.

1. Jismoniy rivojlanish bo'yicha natijalar

Suzish mashg'ulotlari bolaning umumiy jismoniy rivojlanishiga sezilarli ijobiy ta'sir ko'rsatdi. Eksperimental guruh bolalarining motorik qobiliyatlari, mushak-skelet tizimi mustahkamligi, yurak-qon tomir tizimi va nafas olish tizimi faoliyatida sezilarli yaxshilanishlar kuzatildi.

2. Stress va tashvish darajasining kamayishi

3. Ijtimoiy rivojlanish bo'yicha natijalar

Ushbu tadqiqot natijalari shuni ko'rsatdiki, suzish nogironligi bo'lgan maktab yoshigacha bo'lgan bolalar uchun juda samarali rehabilitatsiya usuli bo'lib, ularning jismoniy, psixo-emotsional va ijtimoiy rivojlanishiga sezilarli ijobiy ta'sir ko'rsatadi.

Asosiy natijalar:

1. Jismoniy rivojlanish

2. Psixo-emotsional rivojlanish

3. Ijtimoiy rivojlanish

Ushbu natijalar nogiron bolalar uchun suzish mashg'ulotlarini yanada kengroq joriy etish zaruratini tasdiqlaydi. Shuningdek, suzishning nogiron bolalar rehabilitatsiyasidagi rolini oshirish maqsadida maxsus dasturlar ishlab chiqish va jismoniy tarbiya mutaxassislarini tayyorlashga e'tibor qaratish lozim.

Ushbu tadqiqot natijalari shuni ko'rsatdiki, suzish mashg'ulotlari nogironligi bo'lgan maktab yoshigacha bo'lgan bolalar uchun samarali rehabilitatsiya va jismoniy tarbiya vositasi bo'lib, ularning organizmiga ko'p jihatdan ijobiy ta'sir ko'rsatadi. Suzish nafaqat jismoniy rivojlanishni rag'batlantiradi, balki bolalarning psixo-emotsional holatini yaxshilash va ularning jamiyatga moslashuvini osonlashtirishda ham muhim rol o'ynaydi.

1. Jismoniy rivojlanishga ta'siri

Tadqiqot natijalariga ko'ra, suzish bilan muntazam shug'ullangan bolalarda yurak-qon tomir va nafas olish tizimi ko'rsatkichlari sezilarli darajada yaxshilandi. Mashg'ulot davomida bolalar nafas olishni boshqarishni, suv ostida nafasni ushlab turishni va chuqur nafas olishni o'rgandilar, bu esa ularning o'pka sig'imini oshirdi.

2. Psixo-emotsional rivojlanishga ta'siri

Suzish mashg'ulotlari bolalarning psixologik va emotsional holatiga ham katta foyda keltirdi. Shunday qilib, suzish bolalarning psixologik barqarorligiga ijobiy ta'sir ko'rsatib, ularga o'z hissiyotlarini boshqarishga va xavotirni kamaytirishga yordam beradi.

3. Ijtimoiy rivojlanishga ta'siri

Bundan tashqari, suzish mashg'ulotlari ota-onalar uchun ham ijobiy ta'sir ko'rsatdi. Ular bolalarining rivojlanish jarayonida ishtirok etish orqali ularning qobiliyatlarini yaxshiroq tushuna boshladilar va ularga ko'proq e'tibor qaratdilar.

4. Tadqiqot natijalarining amaliy ahamiyati

Tadqiqot natijalari shuni ko'rsatdiki, suzish mashg'ulotlari nogironligi bo'lgan bolalar uchun samarali rehabilitatsiya va rivojlanish vositasidir. Shu sababli, quyidagi amaliy tavsiyalar berilishi mumkin:

1. Nogiron bolalar uchun maxsus suzish dasturlarini ishlab chiqish – suzish mashg'ulotlarini nogiron bolalar uchun moslashtirish va ularning jismoniy imkoniyatlarini hisobga olgan holda maxsus metodikalar ishlab chiqish zarur.

2. Suzish bo'yicha malakali mutaxassislar tayyorlash – nogiron bolalar bilan ishlash uchun maxsus tayyorgarlikka ega bo'lgan trenerlar va reabilitatsiya mutaxassislarini tayyorlash muhim ahamiyat kasb etadi.

3. Suzish havzalari va infratuzilmani moslashtirish – nogiron bolalar uchun moslashtirilgan suzish havzalarini yaratish va ularga mos jihozlar bilan ta'minlash zarur.

4. Ota-onalar va pedagoglarni o'qitish – ota-onalar va tarbiyachilarni suzishning foydasi va uning nogiron bolalar hayotidagi roli haqida xabardor qilish muhimdir.

Umumiy xulosa; Suzish mashg'ulotlari nogiron bolalar uchun jismoniy va ruhiy rivojlanishda muhim rol o'ynaydi. Tadqiqot natijalari shuni tasdiqladiki, suzish:

- Jismoniy rivojlanishni yaxshilaydi – mushaklarning mustahkamlanishiga, motorik qobiliyatlarning oshishiga va yurak-qon tomir tizimining yaxshilanishiga yordam beradi.

- Psixologik holatni yaxshilaydi – stress darajasini kamaytiradi, bolalarning o'ziga bo'lgan ishonchini oshiradi va diqqatni jamlash qobiliyatini yaxshilaydi.

- Ijtimoiy faollikni oshiradi – bolalarni jamiyatga moslashishiga yordam beradi, ularni jamoaviy faoliyatga jalb qiladi va muloqot qilish qobiliyatlarini rivojlantiradi.

Ushbu natijalar asosida suzish nogironligi bo'lgan bolalar uchun reabilitatsiya va rivojlanish vositasi sifatida kengroq targ'ib qilinishi kerak. Shu bilan birga, mutaxassislar va ota-onalar bu jarayonda faol ishtirok etishlari lozim.

Tadqiqot natijalari shuni ko'rsatadiki, suzish nogiron bolalar uchun nafaqat jismoniy mashg'ulot, balki ularning hayot sifatini oshirish uchun muhim omil bo'lishi mumkin. Shu sababli, nogiron bolalar uchun suzish dasturlarini joriy etish va ularning jismoniy tarbiya tizimiga kengroq tatbiq etish muhim vazifa hisoblanadi.

FOYDALANILGAN ADABIYOTLAR:

1. Атаев Б.Х., Каримов Н.Ю. “Реабилитация детей с ограниченными возможностями через плавание” – Ташкент: Фан, 2020.

2. Назаров А.Т., Рахимов Ш.Ю. “Физиологическое влияние плавания на организм детей с особенностями развития” – Ташкент: Медицина, 2019.

3. Шарипов Д.М. “Основы адаптивного физического воспитания” – Ташкент: Университет, 2021.

4. World Health Organization (WHO). “Physical activity and children with disabilities” – Geneva, 2021.

5. American College of Sports Medicine. “Exercise and Rehabilitation for Children with Disabilities” – New York: Springer, 2020.

6. Бекмуродов Х. “Спортивная реабилитация детей с нарушениями опорно-двигательного аппарата” – Ташкент: Восток, 2018.

7. Хамидов И.Н. “Плавание как средство физической реабилитации” – Ташкент: Спорт, 2022.

8. UNICEF. “Inclusive Education and Physical Activity for Children with Disabilities” – New York, 2021.

9. Smith L., Johnson P. “Swimming Therapy for Children with Special Needs” – London: Routledge, 2020.

10. Karimov A. “Development of Coordination Abilities in Children with Disabilities Through Swimming” – Journal of Rehabilitation Research, 2023.